

آیین نامه میانجیگری در امور کیفری

مصوب ۱۳۹۵/۰۷/۲۸ هیات وزیران

هیات وزیران در جلسه ۱۳۹۵/۰۷/۲۸ به پیشنهاد شماره ۹۴/۰۱/۲۱۴۶۱ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۶ وزارت دادگستری و با تایید رئیس قوه قضاییه و به استناد ماده (۸۴) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، آیین نامه میانجیگری در امور کیفری را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱

در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف - میانجیگری: فرایندی که طی آن بزه دیده و متهم با مدیریت میانجیگر در فضای مناسب در خصوص علل، آثار و نتایج جرم انتسابی و نیز راه های جبران خسارات ناشی از آن نسبت به بزه دیده و متهم گفتگو نموده و در صورت حصول سازش، تعهدات و حقوق طرفین تعیین می گردد.

ب - میانجیگر: شورای حل اختلاف، شخص یا موسسه ای که فرایند گفتگو و ایجاد سازش بین طرفین امر کیفری را مدیریت و تسهیل می نماید.

پ - جرم: جرایم تعزیری درجه شش، هفت و هشت که مجازات آنها قابل تعلیق است.

ت - موسسه میانجیگر: موسسه ای که طبق قوانین و مقررات حاکم بر موسسات غیر تجاری به منظور میانجیگری تاسیس می گردد یا سایر موسسات که در چارچوب قوانین یا اساسنامه مربوط، صلاحیت لازم جهت میانجیگری را دارند و به تشخیص مقام قضایی ارجاع دهنده برای این منظور تعیین می شوند.

ث - فرایند میانجیگری: مجموعه اقداماتی که طی آن با مدیریت میانجیگر و با حضور بزه دیده و متهم و در صورت ضرورت سایر اشخاص موثر در حصول سازش از قبیل اعضای خانواده، دوستان یا همکاران آنان و نیز حسب مورد اعضای جامعه محلی، نهادهای ذی ربط رسمی، عمومی و یا مردم نهاد، برای حل و فصل اختلاف کیفری با یکدیگر به گفتگو و تبادل نظر پرداخته و در صورت حصول توافق، صورتمجلسی تنظیم و برای مقام قضایی مربوط ارسال می شود.

ج - جامعه محلی: اشخاص یا نهادهایی که ممکن است به دلیل ارتباط با متهم، بزه دیده و یا تاثیرپذیری از جرم و نتایج آن، بتوانند در فرایند پاسخدهی به جرم، مسئولیت پذیر کردن متهم و جلب رضایت بزه دیده تاثیرگذار باشند.

چ - صورتمجلس سازش: متنی که به امضای میانجیگر و طرفین اختلاف می رسد و در آن جزئیات توافق طرفین از جمله حقوق و تکالیف آنها به روشنی مورد تصریح قرار می گیرد.

ماده ۲

امور مربوط به میانجیگری می‌تواند در هر دادسرا یا دادگاه زیر نظر دادستان عمومی و انقلاب یا رئیس حوزه قضایی محل ساماندهی شود. دادستان یا رئیس حوزه قضایی می‌تواند این وظیفه را به یکی از معاونین خود ارجاع دهد.

ماده ۳

ارجاع به میانجیگری در مواردی که دستگاه‌های دولتی شاکی یا مشتکی‌عنه هستند با رعایت قوانین و مقررات مربوط بلامانع است.

ماده ۴

جهت ارجاع امر کیفری به میانجیگر، مقام قضایی باید موضوع اختلاف، صلاحیت، تخصص و مقبولیت وی نزد طرفین اختلاف را مورد توجه قرار دهد.

ماده ۵

در صورت توافق طرفین اختلاف به معرفی میانجیگر و موافقت میانجیگر مرضی‌الطرفین آنان، میانجیگری پس از تایید مقام قضایی با وی خواهد بود. در صورت عدم تعیین میانجیگر توسط طرفین، مقام قضایی می‌تواند راساً اقدام کند.

ماده ۶

توافق طرفین اختلاف جهت ارجاع امر به میانجیگری توسط مقام قضایی صورتمجلس شده و به امضای آنان می‌رسد.

ماده ۷

میانجیگر می‌تواند از میان معتمدان محلی یا دانش‌آموختگان رشته‌های مختلف با اولویت مددکاری اجتماعی، علوم تربیتی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، حقوق و فقه و مبانی حقوق انتخاب شود.

ماده ۸

مقام قضایی می‌تواند موضوع کیفری را به موسسه‌ای برای میانجیگری ارجاع دهد. در این صورت مسئول موسسه مزبور در قبال امر میانجیگری به قاضی مربوط پاسخگو می‌باشد.

ماده ۹

فهرستی از اشخاص واجد صلاحیت میانجیگری در هر حوزه قضایی صرفاً جهت معرفی به طرفین توسط رئیس حوزه قضایی محل تهیه می‌گردد. وجود این فهرست مانع از ارجاع امر میانجیگری به سایرین نمی‌باشد.

ماده ۱۰

احراز صلاحیت میانجیگر پس از توافق طرفین با مقام قضایی رسیدگی کننده می باشد. میانجیگرها باید از میان کسانی انتخاب شوند که دارای شرایط زیر باشند:

الف - وثاقت

ب - تابعیت جمهوری اسلامی ایران برای میانجیگری در مورد اتباع ایرانی - فقدان سابقه محکومیت موثر کیفری
ت - حداقل (۲۵) سال تمام شمسی.

ماده ۱۱

موسسه ای می تواند به امر میانجیگری پردازد که دارای شرایط زیر باشد:

الف - با رعایت مقررات قانونی ثبت شده باشد.

ب - میانجیگری در زمره موضوع فعالیت آن موسسه باشد.

پ - موسس یا موسسان آن و میانجیگرها دارای شرایط مقرر در ماده (۱۰) این آیین نامه باشند.

ت - موسس یا موسسان و افراد شاغل در موسسه که به امر میانجیگری می پردازند دارای مدرک معتبر در یکی از رشته های مددکاری اجتماعی، علوم تربیتی، روان شناسی، جامعه شناسی، حقوق و فقه و مبانی حقوق باشند.
تبصره - کارکنان شاغل در قوه قضاییه اعم از قضایی و اداری و همچنین ضابطان دادگستری نمی توانند میانجیگر و یا متقاضی ایجاد موسسه میانجیگری شوند.

ماده ۱۲

افراد موضوع ماده (۱۱) این آیین نامه باید آموزش های لازم جهت میانجیگری در امور کیفری را طی نمایند.

تبصره ۱ - آموزش میانجیگرها و مواد آموزشی مربوط، مهارت ها و دانش لازم برای میانجیگری باید توسط قوه قضاییه با همکاری گروه های علمی و دانشگاهی ذی ربط تهیه شده و به متقاضیان میانجیگری آموزش داده شود.

تبصره ۲ - موسسات و مراکز آموزشی دولتی و غیردولتی نیز می توانند براساس سرفصل های مصوب قوه قضاییه و تحت نظارت آن نسبت به آموزش میانجیگرها اقدام نمایند.

تبصره ۳ - میانجیگرها باید در خصوص مفاهیم مربوط به جرم، مسئولیت کیفری، مسئولیت مدنی، انواع جرایم، آثار جرم و بزه دیده، بزه کار و اجتماع، روش های میانجیگری و مهارت های مربوط، وظایف و تکالیف میانجیگر، آیین رسیدگی به جرایم، چگونگی مدیریت جلسات رسیدگی به اختلافات طرفین در امور کیفری و سایر موارد آموزش های لازم را فرا بگیرند.

تبصره ۴ - مدت، شیوه و موضوعات آموزش میانجیگری به موجب دستورالعملی است که به تصویب قوه قضاییه می رسد.

تبصره ۵ - در پایان دوره آموزشی میانجیگری در امور کیفری و گذراندن توام با موفقیت آموزش‌ها، گواهی گذراندن دوره میانجیگری به آموزش‌دیدگان اعطا می‌شود.

تبصره ۶ - مدت اعتبار این گواهی سه سال است و تمدید آن از طرف مرجع صادرکننده گواهی، بلامانع است.
تبصره ۷ - در صورت تشخیص مرجع صدور گواهی میانجیگری به تجدید دوره آموزش میانجیگران و بازآموزی آنها، میانجیگران موظف به شرکت در دوره‌های مذکور و اخذ گواهی مربوط می‌باشند.

ماده ۱۳

به منظور هماهنگی، برنامه‌ریزی، ایجاد وحدت رویه و نظارت بر فعالیت موسسات میانجیگری در کشور و ابطال پروانه آنها، دفتر امور میانجیگری در قوه قضاییه تشکیل می‌شود.

ماده ۱۴

میانجیگر موظف است انجام وظایف میانجیگری را در اسرع وقت پس از ارجاع موضوع از طرف مقام قضایی شروع نماید و جلسه یا جلسات میانجیگری را حداکثر در مهلت معین شده توسط مقام قضایی تشکیل دهد و گزارش فعالیت خود و اظهارات طرفین و نتیجه آن را صورتمجلس نماید.

ماده ۱۵

میانجیگر باید اهداف، آثار میانجیگری و نیز موضوع اختلاف یا جرمی که موجب میانجیگری شده را برای شاکی و متهم به طور صریح و شفاف توضیح دهد و زمینه استماع، اظهارنظر و مذاکرات طرفین اختلاف را فراهم نماید.

ماده ۱۶

در فرایند میانجیگری، اصل بر گفتگوی میان طرفین و تلاش آنها برای تبادل نظر و رسیدن به توافق است. میانجیگر وظیفه مدیریت این فرایند و تسهیل آن را بر عهده دارد. میانجیگر باید در کمال بی‌طرفی و در حدود اختیارات قانونی وظایف خود را انجام دهد و نباید هیچ کدام از طرفین را به منظور رسیدن به توافق و امضای آن در معرض تهدید یا اجبار قرار دهد و در مدیریت جلسات میان شاکی و متهم به ترتیبی عمل نماید که بزه‌دیده مجدداً دچار بزه‌دیدگی نشده و طرفین با رعایت احترام و بدون توسل به تهدید و خشونت با یکدیگر گفتگو کنند.

ماده ۱۷

جلسات میانجیگری با حضور طرفین تشکیل می‌گردد. در صورت توافق شخص بزه‌دیده به حضور متهم در جلسه، متهم شخصاً باید حاضر شود. حضور سایر اشخاص به تشخیص میانجیگر و توافق طرفین با رعایت ماده (۱۹) بلامانع است.

تبصره ۱- وکلای طرفین مستقلاً یا به همراه موکل خود، حق حضور در فرایند میانجیگری را دارند.

تبصره ۲- در صورت ضرورت حضور متهمی که در بازداشت است، تشکیل جلسه در خارج از بازداشتگاه یا زندان باید با دستور مقام قضایی و رعایت جهات تأمینی معمول باشد.

ماده ۱۸

در صورت ضرورت، میانجیگر می‌تواند از اعضای خانواده، دوستان، همکاران، همسایگان و سایر اشخاص از جمله جامعه محلی که بنا به تشخیص میانجیگر یا تقاضای هر کدام از طرفین حضورشان در جلسه میانجیگری مفید است، دعوت به حضور نماید.

ماده ۱۹

میانجیگر نسبت به حفظ تمام اطلاعات و اسراری که از طرفین در جریان میانجیگری به دست می‌آورد حسب مورد مسئول است.

ماده ۲۰

دریافت یا وعده دریافت هرگونه مال، وجه، منفعت یا امتیاز از طرفین اختلاف توسط میانجیگر به جز موارد مقرر در این آیین‌نامه ممنوع است.

ماده ۲۱

کلیه مطالب و اظهارات طرفین در فرایند میانجیگری جنبه محرمانه دارد.

ماده ۲۲

میانجیگر می‌تواند اسناد و اطلاعات مورد نیاز را از طرفین مطالبه کند. طرفین در صورت تمایل می‌توانند اطلاعات و اسناد خود را راساً و یا به تقاضای میانجیگر ارائه دهند. عدم ارائه اسناد و اطلاعات خواسته شده مانع تشکیل جلسه میانجیگری نخواهد شد.

تبصره - ارائه اطلاعات و اسنادی که جنبه محرمانه و سری دارد ممنوع است.

ماده ۲۳

در صورت عدم حصول توافق بین طرفین، میانجیگر ارجاع مجدد قضیه به فرایند رسمی رسیدگی کیفری را به آنان اعلام می‌نماید.

ماده ۲۴

میانجیگر باید مفاد صورتمجلس میانجیگری را تنظیم و گفتگوهای طرفین را به طور خلاصه منعکس و به امضای آنان برساند. در صورت امتناع هر یک از طرفین، مراتب توسط میانجیگر در صورتمجلس قید می‌شود.

تبصره ۱ - در گزارش میانجیگر باید وضعیت کلی بزه‌دیده و آثار روانی، جسمانی و مالی جرم نسبت به وی، مراتب ندامت یا عذرخواهی متهم و همچنین تلاش یا عدم تلاش وی جهت جبران آثار جرم و التیام بخشیدن به آلام بزه‌دیده مورد اشاره قرار گیرد.

تبصره ۲- میانجیگر موظف است مشروح توافق را با ذکر کلیه جزئیات، تعهدات و حقوق آنها به صورت مکتوب و بدون ابهام تنظیم نموده و پس از تفهیم به طرفین به امضای آنان برساند.

ماده ۲۵

در صورتی که طرفین اختلاف یا یکی از آنان کمتر از (۱۸) سال داشته باشد حضور ولی یا سرپرست وی الزامی است. در صورت عدم حضور ولی یا سرپرست، میانجیگر مراتب را برای تعیین تکلیف به مقام قضایی اعلام می‌نماید.

ماده ۲۶

هرگونه توافق در امور مالی توسط شخص کمتر از (۱۸) سال و در امور غیرمالی هرگونه توافق توسط اطفال غیربالغ در فرآیند میانجیگری منوط به تایید ولی یا سرپرست وی است و در صورت امتناع ولی یا سرپرست یا عدم دسترسی به او مراتب برای تعیین تکلیف به مقام قضایی مربوط اعلام می‌شود.

ماده ۲۷

میانجیگر می‌تواند بنا به تشخیص خود در مورد اتهامات اشخاص کمتر از (۱۸) سال در فرآیند میانجیگری و نیز در مواردی که بزه‌دیده شخص کمتر از (۱۸) سال است حسب مورد از مدرسه یا سایر نهادهای ذی‌ربط از جمله آموزش و پرورش و سازمان‌های موضوع ماده (۶۶) قانون آیین دادرسی کیفری - مصوب ۱۳۹۲- با اصلاحات بعدی، دعوت به عمل آورد. در صورت درخواست سازمان‌های مذکور دعوت از آنها با رعایت مقررات ماده یادشده بلامانع است.

ماده ۲۸

میانجیگر موظف است با توجه به ماده (۸۲) قانون آیین دادرسی کیفری - مصوب ۱۳۹۲- با اصلاحات بعدی، نسبت به تشکیل جلسات میانجیگری و تلاش برای تعیین تکلیف آن در فرصت سه ماهه اقدام و نتیجه را به مقام ارجاع‌کننده گزارش کند. در صورت ضرورت تمدید آن، مقام قضایی می‌تواند به طور مستقل یا حسب درخواست میانجیگر یا طرفین اختلاف اقدام به تمدید آن حداکثر به مدت سه ماه دیگر نماید.

ماده ۲۹

مقام قضایی می‌تواند از ارجاع میانجیگری به اشخاص یا موسساتی که در انجام وظایف میانجیگری و اعلام پاسخ در مهلت‌های مقرر بدون عذر موجه تاخیر و تعلل می‌نمایند خودداری کند.

ماده ۳۰

پرداخت دستمزد میانجیگری به عهده متقاضی و در صورت درخواست طرفین بالمناصفه به عهده آنان می‌باشد.

میزان دستمزد و نحوه پرداخت آن با توجه به نوع دعاوی و وضعیت مالی طرفین و سایر اوضاع و احوال حاکم بر پرونده به موجب دستورالعملی است که به تصویب رئیس قوه قضاییه می‌رسد. مقام قضایی ضمن ارجاع پرونده به میانجیگری تعرفه متعلقه را در چارچوب این دستورالعمل به طرفین اعلام و در قرار صادره تصریح می‌نماید. حداکثر دستمزد هر ساله بر اساس تغییر شاخص‌های قیمت بهای کالا و خدمات طبق اعلام بانک مرکزی به پیشنهاد رئیس مرکز حل اختلاف و تأیید وزیر دادگستری به تصویب رئیس قوه قضاییه می‌رسد.

ماده ۳۲

نظارت بر فرآیند میانجیگری حسب مورد به عهده مقام قضایی ذی‌ربط که پرونده نزد او مطرح است، می‌باشد.

ماده ۳۳

طرفین اختلاف می‌توانند مراتب عدم صلاحیت و تعلل در پیگیری میانجیگر را به اطلاع مقام قضایی ذی‌ربط برسانند.

ماده ۳۴

در صورت عدم حضور طرفین در جلسات میانجیگری و گزارش میانجیگر مبنی بر عدم امکان برگزاری جلسات میانجیگری، مقام قضایی ارجاع‌کننده به میانجیگری باید نسبت به لغو آن اقدام و رسیدگی را ادامه دهد.

معاون اول رئیس‌جمهور - اسحاق جهانگیری